

Maciej Grochowski

Instytut Języka Polskiego PAN

Krystyna Kallas

I. Biogram

Urodziła się 16 września 1940 roku w Warszawie, zmarła 3 stycznia 2024 roku w Toruniu. Studiowała filologię polską na UMK, uzyskując w 1962 dyplom magistra. W latach 1962–2010 była zatrudniona kolejno na stanowiskach asystenta, starszego asystenta, adiunkta, docenta, profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego w Katedrze Języka Polskiego, w Instytucie Filologii Polskiej i w Instytucie Języka Polskiego UMK. Stopień doktora uzyskała 21 kwietnia 1970, na podstawie rozprawy „Próba klasyfikacji zredukowanych zdań pojedynczych dzisiejszej polszczyzny pisanej” (promotor: Leszek Moszyński), a stopień doktora habilitowanego w zakresie językoznawstwa polskiego 25 maja 1981, na podstawie rozprawy „Grupy apozycyjne we współczesnym języku polskim”. Tytuł profesora nadał jej prezydent RP w 1994, na stanowisko profesora zwyczajnego została mianowana w 2002 roku. Na emeryturę przeszła 1 października 2010 roku.

K.K. była prodziekanem Wydziału Humanistycznego UMK (1981–1984), kierownikiem Zakładu Języka Polskiego, a następnie Zakładu Współczesnego Języka Polskiego (1991–2010), kierownikiem studiów doktoranckich z zakresu językoznawstwa (1993–2005), członkiem PTJ, w tym zarządu PTJ (1987–1990), członkiem Rady Naukowej IJP PAN (1990–1992), członkiem TNT, TMJP. Reprezentowała Wydział Filologiczny w Senacie UMK. Wyróżniona Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1994); laureatka nagrody MNSzWiT (1975) i kilku nagród Rektora UMK.

Uczniowie: Małgorzata Berend, Iwona Kaproń-Charzyńska, Andrzej Moroz, Małgorzata Urban, Marek Wiśniewski.

Dorobek naukowy K.K. liczy blisko 60 pozycji, dotyczy gramatyki współczesnego języka polskiego, w szczególności składni i słowotwórstwa, a także stylistyki językoznawczej (neologizmów w wierszach Juliana Tuwima i Wisławy Szymborskiej, metaforyki w wierszach Juliana Przybosia). Składni autorka poświęciła ponad 2/3 wszystkich publikacji, w tym trzy monografie (1974, 1980, 1993). Znana jest synteza słowotwórstwa przymiotników autorstwa

K.K. (1984, 1998). Bibliografia prac K.K. za lata 1961–2003 jest opublikowana w tomie „Studia z gramatyki i semantyki języka polskiego” (red. A. Moroz, M. Wiśniewski), wydanym z okazji 40-lecia pracy naukowej jubilatki (Toruń 2004).

2. Składnia (poglądy, osiągnięcia)

W pierwszym okresie swojej pracy naukowej (przed doktoratem i zaraz po) K.K. buduje wielopoziomowe klasyfikacje formalne polskich zdań pojedynczych nierozwiniętych. W monografii doktorskiej (1974) i w artykułach z tych lat widoczny jest wpływ metodologiczny Henryka Misza, pierwszego opiekuna naukowego K.K. (który nie zdążył być jej promotorem z powodu nagłej śmierci), na jej koncepcję składni. Chronologicznie drugim tematem badawczym K.K. są konstrukcje apozycyjne we współczesnym języku polskim, ich wewnętrzna struktura formalno-gramatyczna, szyk członów apozycji, relacje między ich znaczeniami i denotacjami. W monografii poświęconej apozycjom (1980) K.K. bada ich podzielność na jednostki struktury tematyczno-rematycznej, określa miejsce grupy apozycyjnej jako całości w strukturze tematyczno-rematycznej wypowiedzenia. W pracy tej splatają się koncepcje składni formalnej i semantyki strukturalnej. Trzeci kompleks zagadnień badanych przez K.K. stanowią konstrukcje współrzędne, hierarchia ich komponentów, dystrybucja, zależności konotacyjne i akomodacyjne, a także związki linearne. Do kompleksu tego należy opis właściwości składniowych wielu jednostek funkcyjnych (przyimków, spójników, zaimków). Publikacje z tego zakresu tworzą dwie serie, jedna dotyczy wykładników konstrukcji porównawczych (konstytuowanych m.in. przez *jak* i *niż*), druga wykładników kategorii negatywności (m.in. zaimków przeczących, spójnika i partykuły *ani*).

→ GRUPY SKŁADNIOWE, PRZYMIOTNIK, SKŁADNIA, SŁOWOTWÓRSTWO, ZALEŻNOŚCI SKŁADNIOWE

→ HENRYK MISZ

Wybrane prace z zakresu gramatyki

K.K. 1967. „O zdaniach typu «Noc.», «Cisza.», «Mgła.»”. *Zeszyty Naukowe UMK* 25: 45–53.

K.K. 1970. „O zdaniach typu «Czas to pieniądz.», «Żyć to pracować.»”. *Zeszyty Naukowe UMK* 38: 13–25.

K.K. 1973. „Klasyfikacja głównych członów zdania jako podstawa typologii zdania pojedynczego”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici* 57: 27–52.

K.K. 1974. *Formalnogramatyczna klasyfikacja zdań pojedynczych dzisiejszej polszczyzny pisanej*. Warszawa–Poznań: BTN.

K.K. 1976. „Przymiotniki toponimiczne określające rzeczowniki pospolite a semantyczna interpretacja tekstu”. *Polonica* 2: 119–157.

K.K. 1977. „Przymiotniki toponimiczne określające nazwy własne a semantyczna interpretacja tekstu”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici* 80: 3–30.

- K.K. 1984. „Słowotwórstwo przymiotników”. W *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, i H. Wróbel. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 408–455, wyd. 2, 1998, 469–523.
- K.K. 1986. „Syntaktyczna charakterystyka wielofunkcyjnego «jak»”. *Polonica* 12: 127–143.
- K.K. 1988. „Syntaktyczna charakterystyka spójników «ale» i «lecz» oraz spójników zawierających segment «ale» lub «lecz»”. *Polonica* 13: 101–122.
- K.K. 1992. „Cechy syntaktyczne współrzędności”. *Studia Gramatyczne* 10: 105–117.
- K.K. 1993. *Składnia współczesnych polskich konstrukcji współrzędnych*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
- K.K. 1994. „Syntaktyczne cechy spójnika i partykuły «ani»”. *Polonica* 16: 103–125.
- K.K. 1995. „O konstrukcjach z przyimkiem «niż»”. W *Wyrażenia funkcyjne w systemie i tekście*, red. M. Grochowski. Toruń: Wydawnictwo UMK, 99–110.
- K.K. 1997. „Rola czynników semantycznych w strukturze polskich konstrukcji porównawczych (z konektorem «niż»”. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 52: 135–145.
- K.K. 1997. „Składnia zdań porównawczych. Uwagi o zdaniach zespolonych spójnikiem «niż»”. *Polonica* 18: 11–27.
- K.K. 1998. „Zaimki przeczące w polskim zdaniu”. *Prace Filologiczne* 43: 229–235.
- K.K. 2001. „Funkcja łącząca jednostek typu «-kolwiek»”. W *Nie bez znaczenia. Prace ofiarowane Profesorowi Zygmuntowi Saloniemu z okazji jubileuszu 15000 dni pracy naukowej*, red. W. Gruszczyński, i in. Białystok: Wydawnictwo UwB, 87–96.
- K.K. 2003. „Struktura gniazd słowotwórczych konstituowanych przez rzeczowniki nazywające państwa (kraje)”. W *Słowotwórstwo gniazdowe – historia, metoda, zastosowania*, red. M. Skarżyński. Kraków: Księgarnia Akademicka, 64–85.
- K.K. 2006. „Struktura gniazd słowotwórczych konstituowanych przez antroponimy”. *LingVaria* 1(1): 57–71.

Literatura podmiotowa

- Grochowski, M. 2011. „Między składnią semantyczną a asemantyczną, czyli o wpływie Henryka Misza i Zygmunta Saloniego na poglądy składniowe Krystyny Kallas”. *Linguistica Copernicana* 1(5): 301–311.
- Moroz, A., i M. Wiśniewski (red.). 2004. *Studia z gramatyki i semantyki języka polskiego*. Toruń: Wydawnictwo UMK. [tom wydany z okazji 40-lecia pracy naukowej K.K. i jej dedykowany, zawiera 21 artykułów, wstęp od redaktorów oraz bibliografię prac K.K. za lata 1961–2003].